

Tannleger reagerer mot angiverilov

Sveriges Tandläkarförbund får kritikk for ikke å ta et klart standpunkt for alles rett til helsehjelp og mot loven om meldeplikt, som forberedes i Sverige. En lov som tar sikte på å pålegge offentlig ansatte i blant annet helsesektoren å melde fra til politiet dersom de mistenker at en papirløs innvanderer søker helsehjelp.

 JOHAN ERICHS, MERAMEDIA
 MALMÖ UNIVERSITET

Ledelsen i Sveriges Tandläkarförbund har valgt å ikke signere et opprop med bred oppslutning, for alles rett til helsehjelp og mot plikten til å melde fra dersom en pasient mistenkes for å være ulovlig innvanderer. Dette overrasker flere av tannlegene, som oppfordrer den svenske tannlegeforeningen, i likhet med andre helseaktører og fagforeninger, til å støtte retten til helsehjelp på like vilkår – som også bør omfatte såkalte papirløse. Med papirløse menes personer som oppholder seg i Sverige uten gyldig oppholdstillatelse.

– Jeg er skuffet over foreningens holdning. Det er stor motstand mot en eventuell meldeplikt, og dersom loven trer i kraft er det stor fare for at mange i tannhelsesektoren havner i en sårbar situasjon og får et forverret arbeidsmiljø når kravet om identifisering av papirløse stilles. Det er ikke akseptabelt, sier Gunilla Klingberg, professor i barne- og ungdomstannbehandling ved Malmö universitet.

Rett til tannpleie

I Sverige ligger det et lovforslag om at offentlige virksomheter som for eksempel tannhelse, skal omfattes av en «lov om meldeplikt» der helsepersonell må melde fra dersom

papirløse oppsøker tannhelse- og andre helsetjenester, i forbindelse med et akutt behov. Gjennom en lov om melde- og informasjonsplikt skal ansatte i ulike samfunnsorganisasjoner tvinges til å kontakte politi og migrasjonsmyndigheter ved mistanke om at en papirløs søker helsehjelp eller annen tjeneste.

– Vi kan på ingen måte stille oss bak en slik lov, sier Gunilla Klingberg, som er en av initiativtakerne til debatten der den svenske tannlegeforeningen får kritikk.

Tandläkarförbundet velger å ikke kommentere kritikken fra medlemmene sine, men viser til at de på et tidligere tidspunkt har skrevet under på en tilsvarende appell om retten til helsehjelp for papirløse. Leder i den svenske tannlegeforeningen, Chaim Zlotnic, begrunner foreningens nåværende holdning med at den foreløpig velger å konsentrere sin innsats og sitt påvirkningsarbeid mot politikerne i saker knyttet til den kommende tannhelsesereformen, som de regjeringsstøttende partiene kom overens om i den felles politiske samarbeidavtalen, den såkalte Tidö-avtalen. En tannhelsesereform som eventuelt vil bli gjennomført allerede i begynnelsen av 2024.

– En lov om meldeplikt vil få store konsekvenser for tannleger og medarbeidere. Vi ville havnet i en situasjon med etisk stress og utrygghet, sier Gunilla Klingberg, professor i barneodontologi og en av tannlegene som har reagert på at den svenske tannlegeforeningen ikke har tatt tydelig stilling i dette spørsmålet.

Gunilla Klingberg, som har vært leder i Tandläkarförbundet tidligere, mener tannleger er dårlig informert om lovene som regulerer tannpleie for papirløse.

– Det handler om grunnleggende etiske verdier og om den helsehjelp asylsøkere og papirløse har krav på. Dersom noen trenger tannpleie som ikke kan utsettes, har de rett til helsehjelp. Ofte dreier det seg om personer som søker akuttbehandling for tannpine og som sjelden er spesielt pleiekrevende, sier Gunilla Klingberg.

Etisk stress

Dersom den svenske riksdagen stemmer gjennom loven om meldeplikt, kan forutsetningen for helsepersonell til å utføre oppgavene sine på best mulig måte, bli påvirket.

– Mange vil bli utsatt for sterk etisk stress. Samtidig som du som helsearbeider skal følge etiske retningslinjer og gi omsorg og hjelpe vedkommende, må du samtidig vurdere om du skal anmelde pasienten, dersom du mistenker at personen oppholder seg ulovlig i landet. Det er en fare for at slik tvang undergraver et trygt arbeidsmiljø og skaper splittelse blant personalet. Det er en risiko for at den som følger de etiske verdiene og gir akutt hjelp blir anmeldt av

en kollega. På denne måten risikerer vi å få et angiverisystem som jeg ikke tror noen vil ha, sier Gunilla Klingberg.

Når det gjelder barn og unge som er i en sårbar situasjon og som sammen med foreldrene oppholder seg ulovlig i landet, kan manglende tannpleie få alvorlige konsekvenser.

– Hvis barna ikke får hjelp når de trenger det, tar de ofte med seg pleiebehovet inn i voksenlivet, sier Gunilla Klingberg.

Nettverk

I dag finns det hjelp å få for papirløse også utenfor den etablerte tannhelsetjenesten. Dette finnes nettopp fordi det er papirløse som ikke kjenner seg trygge ved å henvende seg til offentlige myndigheter, på grunn av frykt for at de kan bli identifisert og arrestert.

– Det er viktig å vise respekt for de ansatte i offentlig tannhelsetjeneste og for de privatpraktiserende som samarbeider med hjelpeorganisasjoner som Røde Kors og Bymisjonen, og hjelper til med å behandle papirløse pasienter. I dag har vi flere uformelle nettverk i både offentlig og privat sektor som stiller opp og tar imot disse pasientene. Det er ofte vanskelig nok å bare møte disse pasientene, som føler seg sårbare og er stresset over situasjonen de er i.

Gunilla Klingberg ser et behov for å diskutere problemstillingen rundt behandlingen av papirløse og skape klarhet i hvordan disse pasientene skal håndteres.

– Vi må diskutere etiske problemstillinger på et annet nivå enn vi gjør i dag og synliggjøre de problemstillingene som ligger utenfor det kliniske arbeidet. For eksempel bruk av tolk for personer som ikke kan gjøre seg forstått i møte med helsevesenet. I dag har hjelpetrequende rett til tolk, men det finnes politikere som vil begrense eller helt avskaffe denne retten.

– Skal jeg kunne gi hjelp på en kvalitativ og anstendig måte, kreves det autorisert tolk. Det er veldig viktig for at behandlingen skal lykkes, sier Gunilla Klingberg.

Gunilla Klingberg håper at Tandläkarförbundets ledelse signerer oppropet i ettertid.

– Nesten alle forbund innenfor helsesektoren har skrevet på og det gjelder også andre tannhelseyrker som tannpleiere. Vi har fått sterk støtte til vårt debattinnlegg hvor vi stiller spørsmål ved foreningens standpunkt. Vi ønsker ikke en indre strid eller å bidra til splittelse, derimot vil vi at foreningen skal tenke seg om og avklare sitt standpunkt, avslutter Gunilla Klingberg.